

๓. เทวทัตตบัพพาชิตปัญหา ๓

พระราชชาติธรรมว่า "พระผู้เป็นเจ้า พระเทวทัตอันใครบวชให้แล้ว."

พระเถระเจ้าถวายวิสัชนาว่า "ขอถวายพระพร ชัตติยกุมารหกพระองค์ ทรงพระนามว่า ภัททิกุมารหนึ่ง อนุรุทธกุมารหนึ่ง อานันทกุมารหนึ่ง ภัคคกุมารหนึ่ง กิมพิลกุมารหนึ่ง เทวทัตตบัพพการหนึ่ง นี้มีนายอุบาลีชาวภูษามาลา เป็นที่เจ็ด, ครั้นเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาเจ้าตรัสรู้พระอภิธรรมโพธิญาณแล้ว ยังความยินดีให้บังเกิดแก่ศากยตระกูลได้, ต่างองค์ต่างออกทรงผนวชตาม พระผู้มีพระภาคเจ้า; พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดให้ทรงผนวชแล้ว."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า พระเทวทัตบวชแล้วทำลายสงฆ์แล้ว มิใช่หรือ?"

ธ. "ขอถวายพระพร พระเทวทัตบวชแล้ว ทำลายสงฆ์แล้ว. คฤหัสถ์ ทำลายสงฆ์มิได้ ภิกษุณีก็ทำลายสงฆ์มิได้ สิกขมานาก็ทำลายสงฆ์มิได้ สามเณรก็ทำลายสงฆ์มิได้ สามเณริณีก็ทำลายสงฆ์มิได้, ภิกษุมิदनเป็นปกติ ร่วมสังวาสเดียวกัน ร่วมสีมาเดียวกัน ย่อมทำลายสงฆ์ได้."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า บุคคลผู้ทำลายสงฆ์ ย่อมต้องกรรมอะไร?"

ธ. "ขอถวายพระพร บุคคลผู้ทำลายสงฆ์นั้น ย่อมต้องกรรมอันจะให้ ตกนรกสิ้นกับปีหนึ่ง."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า พระพุทธเจ้าทรงทราบอยู่หรือว่า 'พระเทวทัตบวช แล้วจักทำลายสงฆ์ ครั้นทำลายสงฆ์แล้ว จักไหม้อยู่ในนรกสิ้นกับปีหนึ่ง.'"

ธ. "ขอถวายพระพร พระตถาคตเจ้าทรงทราบอยู่."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า ถ้าพระพุทธเจ้าทรงทราบอยู่ เมื่อเป็นอย่างนั้น คำว่า 'พระพุทธเจ้าประกอบด้วยพระกรุณาเอ็นดูสัตว์ ทรงแสวงหาธรรมที่เป็น ประโยชน์แก่อุจจลสัตว์ นำสิ่งซึ่งมีโทษประโยชน์เสีย ตั้งสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ไว้แก่ สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น' ดังนี้ ผิด. ถ้าและพระองค์ไม่ทรงทราบเหตุอันนั้นแล้ว ให้ บวชเล่าไซ้, เมื่อเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าไม่ใช่พระสัมพันธัญญะชิตี. ปัญหา สองเงื่อนไขมาถึงท่านแล้ว ขอท่านจงสะสางเงื่อนไขอันยิ่งใหญ่เสีย ขอ ท่านจงทำลายปรปฐวาทเสีย, ในอนาคตกาลไกล ภิกษุทั้งหลายผู้มีปัญญา เช่นท่าน จักหาได้ยาก, ขอท่านจงประกาศกำลังปัญญาของท่านในปัญญาข้อ นี้."

ถ. "ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้า ประกอบด้วยพระกรุณา ทั้งเป็นพระสัพพัญญูด้วย. ขอถวายพระพร เพราะความที่พระองค์ทรงพระกรุณา พระองค์ทรงพิจารณาคุณติของพระเทวทัต ด้วยพระสัพพัญญุตญาณ ทอดพระเนตรเห็นพระเทวทัต ผู้จะสะสมกรรมอันจะให้ผลในภพสืบ ๆ ไปไม่สิ้นสุด หลุดจากนรกไปสู่นรก หลุดจากวินิบาตไปสู่วินิบาต สิ้นแสนโกฏิแห่งกัปเป็นอันมาก, พระองค์ทรงทราบเหตุอันนั้นแล้วด้วยพระสัพพัญญุตญาณ ทรงพระดำริว่า 'กรรมของเทวทัตผู้นี้ เจ้าตัวทำแล้วหาที่ที่สุดลงไม่ เมื่อเธอบวชแล้วในศาสนาแห่งเรา จักทำให้มีที่สุดลงได้, เทียบกรรมก่อนเข้าแล้ว ทุกข์ยังจักทำให้มีที่สุดลงได้, โมฆบุรุษผู้นี้ ถ้าบวชแล้ว จักสะสมกรรมอันจะให้ตกนรกสิ้นกัปหนึ่ง' ดังนี้ จึงโปรดให้พระเทวทัตบวชแล้ว ด้วยพระกรุณา."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า ถ้าอย่างนั้น พระตถาคตเจ้าได้ชื่อว่าทรงดีแล้วทำให้ด้วยน้ำมัน, ทรงทำให้ตกเหวแล้วยื่นพระหัตถ์ประทานให้, ทรงฆ่าให้ตายแล้วแสวงหาชีวิตให้, เพราะทรงก่อทุกข์ให้ก่อนแล้ว จึงจัดสุขไว้ให้ต่อภายหลัง."

ถ. "ขอถวายพระพร พระตถาคตได้ชื่อว่าทรงดีบ้าง ได้ชื่อว่าทรงทำให้ตกเหวบ้าง ได้ชื่อว่าทรงฆ่าให้ตายบ้าง ด้วยอำนาจทรงเห็นแก่ประโยชน์แห่งสัตว์ทั้งหลายอย่างเดียวกัน, อนึ่ง ได้ชื่อว่าทรงดีก่อนบ้าง ทรงทำให้ตกเหวก่อนบ้าง ทรงฆ่าให้ตายก่อนบ้าง แล้วจึงจัดประโยชน์ให้อย่างเดียวกัน, เหมือนมารดาบิดาดีก่อนบ้าง ให้ลุ่มก่อนบ้าง แล้วจึงจัดประโยชน์ให้แก่บุตรทั้งหลายอย่างเดียวกันฉะนั้น. ความเจริญแห่งคุณจะมีแก่สัตว์ทั้งหลาย ด้วยความประกอบอย่างใด ๆ, ย่อมทรงจัดสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ไว้แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น ด้วยนั้น ๆ."

ขอถวายพระพร ถ้าพระเทวทัตนี้ไม่บวชแล้ว เป็นคฤหัสถ์อยู่จะกระทำบาปกรรมอันให้ไปเกิดในนรกเป็นอันมาก แล้วจะไปจากนรกสู่นรก ไปจากวินิบาตสู่วินิบาต เสวยทุกข์เป็นอันมาก สิ้นแสนโกฏิแห่งกัปเป็นอันมาก. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบเหตุอันนั้นอยู่ ด้วยกำลังพระกรุณา ทรงพระดำริเห็นว่า 'เมื่อพระเทวทัตบวชแล้วในพระศาสนาของเรา ทุกข์จักเป็นผลอันเจ้าตัวกระทำให้มีที่สุดลงได้' ดังนี้แล้ว ได้โปรดพระเทวทัตให้บวชแล้ว ได้ทรงกระทำทุกข์ของพระเทวทัตอันหนักนั้นให้เบาลงได้แล้ว.

ขอถวายพระพร เหมือนหนึ่งบุรุษมีกำลังทั้งทรัพย์สมบัติอิสริยยศสิริ

และเครือญาติ รู้ว่าญาติหรือมิตรสหายของตนจะต้องรับพระราชอาญาอันหนักแล้ว ด้วยความที่ตนเป็นผู้สามารถ โดยความคุ้นเคยกับคนเป็นอันมาก ได้กระทำโทษอันหนักนั้นให้เบาลงได้ ฉะนั้นใด, พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดให้พระเทวทัต ผู้จะต้องเสวยทุกขสันแสนโกฏีแห่งกัปป์เป็นอันมากให้บวชแล้ว ด้วยความที่พระองค์เป็นผู้สามารถด้วยพระกำลัง คือ ศีล สมภาณี ปัญญา และวิมุตติ ทรงกระทำทุกข์ของพระเทวทัตอันหนักนั้นให้เบาได้ ฉะนั้น.

ขอถวายพระพร อนึ่ง เหมือนหมอบาดแผล ย่อมกระทำพยาธิอันหนักให้เขาได้ด้วยอำนาจโอสถมีกำลัง ฉะนั้นใด, พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดพระเทวทัตผู้จะต้องเสวยทุกขสันแสนโกฏีแห่งกัปป์เป็นอันมากให้บวชแล้ว ความที่พระองค์ทราบเหตุเครื่องประกอบแก่ แล้วทรงกระทำทุกข์อันหนักให้เบาได้ ด้วยกำลังโอสถคือธรรมอันเข้มแข็งด้วยกำลังพระกรุณา ฉะนั้นแล. พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำพระเทวทัตผู้จะต้องเสวยทุกข์มากให้ได้เสวยแต่น้อย จะต้องออกสู่ลอะไร ๆ บ้างหรือ ขอถวายพระพร."

ร. "ไม่ต้องเลย แม้โดยที่สุดสักว่าจะติเตียนด้วยวาจา."

ถ. "ขอถวายพระพร ขอพระองค์จงทรงรับรองเหตุที่พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดพระเทวทัตให้บวชนี้ โดยข้อความเหล่านี้แล."

ขอถวายพระพร ขอพระองค์ทรงสดับเหตุอันยิ่งกว่านี้ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดพระเทวทัตให้บวช. เหมือนหนึ่งว่า ราชบุรุษจับโจรผู้กระทำความผิดได้แล้ว จะพึงกราบทูลแต่พระเจ้าแผ่นดินว่า 'โจรผู้นี้กระทำความผิดอย่างนี้ ๆ พระองค์จงลงพระราชอาญาแก่โจรนั้นตามพระราชประสงค์' ดังนี้, พระเจ้าแผ่นดินจะพึงรับสั่งให้ลงโทษโจรผู้นี้ว่า 'ถ้าอย่างนั้น ออกเจ้าทั้งหลายจงนำโจรนี้ออกไปนอกเมือง จงตัดศีรษะมันเสียในที่ฆ่าโจร;' ราชบุรุษเหล่านั้นจะพึงรับ ๆ สั่งอย่างนั้นแล้วนำโจรนั้นออกนอกเมืองไปสู่ที่ฆ่าโจร, ยังมีบุรุษข้าราชการผู้หนึ่ง อันได้รับพระราชทานพระไว้แต่ราชสำนักแล้ว ได้รับพระราชทานฐานันดรยศ เงินประจำตำแหน่งและเครื่องอุปโภค เป็นผู้มิวจาควรเชื่อถือ มีอำนาจทำได้ตามปรารถนา, เขาจะพึงทำความกรุณาแก่โจรนั้น แล้วกล่าวแก่ราชบุรุษเหล่านั้นว่า 'อย่าเลยนาย, ประโยชน์อะไรของท่านทั้งหลายด้วยการตัดศีรษะเขา, ออกภระนั้นเลย ท่านจงตัดแต่มือหรือเท้าของเขา รักษาชีวิตไว้เถิด, เราจักไปเฝ้าทูลทูลทาดานด้วยเหตุโจรผู้นี้เอง' เขาจะพึงตัดแต่มือหรือเท้าของโจร และรักษาชีวิตไว้ ตามถ้อยคำของราชบุรุษผู้มีอำนาจนั้น; บุรุษผู้กระทำอย่างนี้ นั้น จะพึงชื่อว่ากระทำการกิจกรโดยเห็นแก่โจรนั้นบ้างหรือ ขอถวายพระพร."

ร. "บุรุษผู้นั้น ชื่อว่าให้ชีวิตแก่เขานะซี เมื่อให้ชีวิตแก่เขาแล้ว มีกิจการอะไรเล่าได้ชื่อว่าบุรุษนั้น ไม่ได้กระทำแล้วโดยเห็นแก่เขา."

ธ. "ขอถวายพระพร ด้วยทุกขเวทนาในเพราะให้ตัดมือและเท้าเขานั้น ผู้บังคับนั้นจะพึงต้องอกุศลอะไรด้วยหรือ ?"

ร. "ใจนั้นย่อมเสวยทุกขเวทนา ด้วยกรรมอันตนกระทำแล้ว, ส่วนบุรุษผู้ให้ชีวิตไม่ควรถูกอกุศลอะไรเลย."

ธ. "ขอถวายพระพร ชื่อนี้ฉันใด, พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระเทวทัตให้บวชแล้วด้วยทรงเห็นว่า 'เมื่อพระเทวทัตบวชในศาสนาของเราแล้ว ทุกข์จักเป็นผลอันเจ้าตัวกระทำให้มีที่สุดลงได้' ฉะนั้น."

ขอถวายพระพร ทุกข์ของพระเทวทัตอันเจ้าตัวกระทำให้มีที่สุดลงได้แล้ว, พระเทวทัต ในเวลาเมื่อจะตาย ได้เปล่งวาจาถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นสรณะตราบเท่าสิ้นชีวิต ดังนี้ว่า 'ข้าพเจ้าทั้งกระตุกทั้งชีวิตทั้งหลายนี้ ขอถึงพระพุทธเจ้าผู้เป็นยอดบุรุษ เป็นเทวดาเลิศลวงเทวดา เป็นผู้ฝึกบุคคลควรฝึก ทรงพระญาณจักรุรอบคอบ มีพระลักษณะกำหนดด้วยบุญร้อยหนึ่ง พระองค์นั้น เป็นสรณะ.'

ขอถวายพระพร พระเทวทัต เมื่อภัททกัปปแบ่งแล้วเป็นหกส่วนส่วนที่ล่องไปแล้ว ได้ทำลายสงฆ์แล้ว จักไหม้อยู่ในนรกสิ้นกาลประมาณห้าส่วน แล้วจักพ้นจากนรกนั้นมาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ทรงพระนามว่าอภิวุสิตสละ. ก็พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงกระทำอย่างนี้ พึงชื่อว่ากระทำกิจการโดยเห็นแก่พระเทวทัตบ้างหรือ ขอถวายพระพร."

ร. "พระตถาคตเจ้าได้ชื่อว่าประทานคุณอันเป็นที่ปรารถนาของเทวดามนุษย์ทั้งปวงแก่พระเทวทัต, เพราะพระองค์ทรงกระทำพระเทวทัตให้สำเร็จความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าได้, มีอะไรได้ชื่อว่าพระองค์ไม่ได้กระทำโดยเห็นแก่พระเทวทัตเล่า."

ธ. "ขอถวายพระพร ด้วยการที่พระเทวทัตทำลายสงฆ์ แล้วเสวยทุกขเวทนาในนรกนั้น พระตถาคตเจ้าจะต้องอกุศลอะไรบ้างหรือ ?"

ร. "ไม่ต้องเลย พระเทวทัตไหม้อยู่ในนรกกัปปเดียว เพราะกรรมอันตนเองกระทำแล้ว, พระศาสดาผู้กระทำให้ถึงที่สุดทุกข์ จะพึงต้องอกุศลอะไรหามิได้."

ธ. "ขอถวายพระพร ขอพระองค์ทรงรับรองเหตุที่พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดพระเทวทัตให้บวชแล้วแม้นี้ ด้วยข้อความนี้เถิด."

ขอถวายพระพร ขอพระองค์ทรงสดับเหตุแม้อื่นอีกยิ่งกว่านี้ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดให้พระเทวทัตบวชแล้ว. เหมือนหนึ่งหมอบาดแผล เมื่อจะรักษาแผลอันเกิดเพราะ ลม ดี เสมหะ แต่ละอย่างก็ดี เจือกันก็ดี ฤดูแปรก็ดี รักษาอิริยาบถไม่เสมอก็ดี เกิดเพราะพยายามแห่งผู้อื่น (มีต้องประหารเป็นต้น)

กิติ อากุลด้วยกลิ่นเหม็น ดุจกลิ่นแห่งศพกำลังเน่า ให้ปวดตุ้จแผลอันต้องถูกรูศร เข้าไปติดอยู่ซ้ำใน อัน น้ำเหลืองนั้นซอนไปให้เป็นโพลง เต็มไปด้วยบุฟโพและโลหิต เขาย่อมพอกปากแผลด้วยยากัดอันแรง กล้าแสบร้อน เพื่อจะบ่มแผลก่อน, พอแผลน่วม เขาก็เชือดด้วยศัสตราแล้ว นาบด้วยชีเหล็ก, พอเนื้อสุก แล้ว ก็ล้างด้วยน้ำต่างแล้วพอกยา เพื่อให้แผลงอกเนื้อ ให้คนไข้ได้ความสุขโดยลำดับ ดังนี้; จะว่าหมอนั้นคิดร้าย พอกยา เชือดด้วยศัสตรา นาบด้วยชีเหล็ก ล้างด้วยน้ำต่าง ได้บ้างหรือ ?"

ร. "หามีได้ หมอเขามีจิตคิดเกื้อกูลหวังให้หาย จึงทำเช่นนั้น."

ถ. "ขอถวายพระพร หมอนั้นจะต้องอกุศลอะไร เพราะทุกขเวทนาอันเกิดขึ้นแก่คนไข้ ด้วยเหตุ ทำการรักษาของเขาด้วยหรือ ?"

ร. "หมอเขามีจิตเกื้อกูลหวังจะให้หาย จึงทำเช่นนั้น, ไฉนจะต้องอกุศลเพราะข้อนี้เป็นเหตุเล่า , เขากลับจะไปสววรรคอีก."

ถ. "ขอถวายพระพร ข้อนี้ฉันใด, พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดพระเทวทัตให้บวชแล้ว เพื่อปลดเปลื้องทุกข์ด้วยกำลังพระกรุณา ก็ฉันนั้นแล."

ขอถวายพระพร ขอพระองค์ทรงสดับเหตุอันอีกอันยิ่งกว่านี้ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดพระเทวทัตให้บวชแล้ว. เหมือนหนึ่งบุรุษผู้ต้องหนามเข้าแล้ว, ที่นั้น บุรุษอื่นมีจิตคิดเกื้อกูลจะให้หาย จึงเอาหนามแหลมหรือปลายมีดกรีดตัดแผลโดยรอบแล้ว นำหนามนั้นออกด้วยทั้งโลหิตไหล; ขอถวายพระพร บุรุษผู้นั้นชื่อว่าคิดร้ายจึงนำหนามนั้นออกบ้างหรือ ?"

ร. "หามีได้ เขามีจิตคิดเกื้อกูลหวังจะให้หาย จึงนำหนามนั้นออก, ถ้าเขาไม่ช่วยนำหนามนั้นออก บางทีผู้ต้องหนามนั้นก็ถึงความตายหรือได้ทุกข์ปางตาย."

ถ. "ขอถวายพระพร ข้อนี้ฉันใด, พระตถาคตเจ้าโปรดพระเทวทัตให้บวชแล้ว เพื่อปลดเปลื้องทุกข์ด้วยกำลังพระกรุณา, ถ้าว่าพระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้โปรดพระเทวทัตให้บวช เธอก็จักไหม้อยู่ในนรกโดยลำดับ ๆ ชุม แม้ตลอดแสนโกฏิแห่งกัปป์ ฉะนั้น."

ร. "พระผู้เป็นเจ้า พระตถาคตเจ้าได้ชื่อว่าให้พระเทวทัตผู้ตกไปตามกระแสขึ้นสู่ที่ทวนกระแสได้แล้ว, ให้พระเทวทัตผู้เดินผิดทางขึ้นในทางได้แล้ว, ได้ประทานวัตถุเป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่พระเทวทัตผู้ตกลงในเหวแล้ว, ให้พระเทวทัตผู้เดินในทางไม่สม่ำเสมอขึ้นสู่ทางที่สม่ำเสมอได้แล้ว. พระผู้เป็นเจ้า เหตุการณ์อันนี้ ผู้อื่นนอกจากผู้มีปัญญาเช่นท่าน ไม่อาจแสดงได้."